

Ankara Abidinpaşa Köstence Sağlık Ocağı*

Köstence Sağlık Ocağı, 1960 yılında Köstence Mahallesi'nde; prefabrik binada, bir sağlık memuru, iki ebe ve bir hizmetliden oluşan personelle sağlık istasyonu olarak kurulmuştur. Daha sonra Mamak bölgesinin ilçe olması ile, 1990 yılında aynı binada sağlık ocağına dönüştürülerek Abidinpaşa Sağlık Grup Başkanlığı'na (SGB) bağlanmıştır. 1994 yılında, Aile Hekimliği uygulamaları için pilot bölge seçilmiştir.

Ocak, nüfus ve bölge özellikleri dikkate alınarak 10.000 nüfusa bir hekim ve her 3.000 nüfusa bir mahalle sağlık evi ebesi planıyla yapılandırılmış, Aile Hekimliği pilot bölgesi olmasından sonra 10 bölgeye ayrılmış ve her bölge için bir hekim, bir ebe görevlendirilmiştir. Her bölge hekimi kendi bölgesinden başvuran hastalara hizmet vermektedir. Ebeler ise risk altında kabul edilen 0-6 yaş çocuklar, 15-49 kadın, gebe ve loğusaların sürekli ve düzenli izlemelerini yapmakta, bebek ve çocukların rutin aşılamalarını uygulamaktadırlar.

Köstence, Ankara il merkezine 15 km uzaklıkta olup, bölge nüfusu 22.031'dir. Bölgede nüfus hareketleri iç ve dış göçler nedeniyle oldukça fazladır. Yıllık ortalama nüfus değişim oranı %20'dir. Köstence, Tepecik ve Dostlar mahallelerinde halk genelde komşu il, ilçe ve köylerinden

gelenlerden oluşmaktadır ve geldikleri yerle ilişkileri sürmektedir. 2000 yılı içinde bölgeye dışardan göç hızlanmıştır. İmar çalışmalarının tamamlanmasıyla gecekondular yıkılarak yerine apartmanlar yapılmakta ve nüfus hızla artmaktadır.

Bölgede, gecekondular, apartman dairesi ve müstakil ev olmak üzere toplam 5021 adet vardır. Bunun %86.7'si gecekondudur. Ortalama hane halkı sayısı 4,3'tür. Bölgede yollar genelde asfalt, elektrik ve haberleşme hizmetleri mevcuttur. Konutlara Bayındır Barajı'ndan sağlanan şebeke suyu verilmektedir. Bölgedeki tüm helalar kanalizasyona bağlıdır.

Ocağımızda temel tıbbi malzemeler yanı sıra; birer adet 100 mA röntgen cihazı, diş ünitesi, EKG cihazı, defibrilatör ve spektrofotometre cihazı bulunmaktadır. Motorlu taşıt aracı yoktur; gerektiğinde Abidinpaşa SGB'nin aracı kullanılmaktadır. Sağlık sorunlarının öncelik sırasına konulabilmesi, başta nüfus tespiti ve bölgenin özelliklerinin tanınması için sağlık ocağı bölgesinde her yıl, yıl ortası nüfus tespiti yapılmakta; yıl içinde bölgeye yeni gelen tüm aileler için ev halkı tesbit fişleri, gebe-lohusa, bebek-çocuk ve 15-49 yaş kadınlar için izlem fişleri doldurulmakta ve bölgeden ayrılanların fişleri arşivde saklanmaktadır.

2000 yılı verilerine göre okur yazar oranı; %90,3'tür. 2000-2001 yılı toplam öğrenci

* 2001 Yılı Nusret Fişek Sağlık Ocağı Ödülü Yarışması Başvuru Dosyası'ndan özetlenmiştir.

sayısı 3.289'dur. Bölge halkının geneli küçük esnaf, vasıfsız işçi, emekli ve memurdur. Yeşil Kartlılar dahil bölge halkının %70'inin sosyal güvencesi vardır. 2000 yılı yıl ortası nüfusuna göre bölgedeki 0-6 yaş grubu çocuk sayısı 2.571'dir. Bu grubun tamamı kontrol altındadır ve bebek-çocukların muayenelerinde, boy ve kilo kontrolleri yapılmakta ve rutin aşıları da ay ve yaşlara göre hazırlanmış olan aşılama takvimine göre yürütülmektedir. Gebe izlemleri de, Sağlık Bakanlığının belirlemiş olduğu aralıklara uygun olarak yürütülmektedir. Ev ziyaretlerinde, özellikle gebe ve annelere, gebeliğin tespiti, gebelik hijyeni, gebelik nedeniyle meydana gelebilecek değişiklikler ve şikayetler, gebenin enfeksiyonlara karşı korunması, beslenme, giyim ve çocuk bakımı ile ilgili eğitimler yapılmaktadır.

Bulaşıcı hastalıklarda tanı genellikle klinik bulgulara dayanmaktadır. Sağlık ocağında, biyokimya tetkiklerinin yapılabildiği bir laboratuvar mevcut olmakla beraber bakteriyolojik ve serolojik tetkikleri yapılamamaktadır. Bu nedenle bulaşıcı hastalıklar alanında erken tanı ve gizli olguların tespiti mümkün olmamakta, ancak klinik olarak tespit edilebilenler istatistiklerimize yansımaktadır. Bildirimi

zorunlu hastalıklar, aylık çizelgelerle SGB'ye gönderilmektedir. Örneğin, 2000 yılı içerisinde 11 Streptokok anjini olgusu tespit edilmiş ve bildirilmiştir.

Bölgemizde polio, difteri, boğmaca, tetanoz, kızamık, hepatit B aşıları aşılama takvimine uygun olarak yürütülmektedir. 0-4 yaş grubu çocuklar rutin olarak aşılanmaktadır. Bölge halkına yapılan tüm eğitim ve uyarılara karşın bazı çocuklar ciddi şekilde hastalanmadıkça sağlık ocağına getirilmemektedirler. Bütün bu zorluklara rağmen aşılamalarda 0-11 aylık bebekler için %90 bağışıklama oranına ulaşılması ilk hedef olarak ele alınmış ve bu rakam yıl sonunda %91'e ulaşmıştır (Tablo 1).

Ocağımız bölgesine çevre il ve ilçelerden göç ile gelen ek nüfus, yerleşim yerlerindeki sorunlara yenilerini eklemektedir. Bu nedenle bölgemizde ana çocuk sağlığı ve aile planlaması çalışmaları önem kazanmaktadır. 2000 yılında 15-49 yaş grubu kadın sayısı 6.625'tir. Bölgemizde aile planlaması hizmetleri, ana-çocuk sağlığı hizmetleri içinde ele alınmakta, konu ile ilgili eğitim, özellikle sağlık evi ebeleri tarafından ev ziyaretleri sırasında verilmektedir. 2000 yılında Ocağımızda RİA uygulaması, oral kontraseptif, kondom dağıtımı etkili ve sürekli olarak yapılmıştır (Tablo 2, 3, 4).

Tablo 1. 1996-2000 yıllarında yapılan bağışıklama çalışmaları.

Yıllar	Hedef nüfus	0 yaş grubuna yapılan aşılar										1-4 yaş grubu aşıları					
		DBT-P1		DBT-P3		Kızamık		BCG		Hepatit B		Tam aşı	DBT-P Rapel		Beklenen gebe sayısı	Gebe tetanoz aşısı	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	1. doz	3. doz		Sayı	%		Sayı	%
1996	495	445	89.9	404	81.6	402	81.2	211	42.6	-	-	375	338	90.1	495	151	30.5
1997	475	484	101.9	465	97.9	424	89.3	244	51.4	-	-	404	326	80.7	475	157	33.1
1998	477	494	103.6	462	96.9	406	85.1	312	65.4	286	1	465	343	73.8	477	186	39.0
1999	499	456	91.4	438	87.8	447	89.6	303	60.7	423	415	462	389	84.2	499	204	40.9
2000	506	496	98.0	477	94.3	456	90.1	425	84.0	473	403	438	405	92.5	506	151	29.8

Tablo 2. 2000 yılında uygulanan kontraseptif yöntemlerin yaş gruplarına dağılımı.

	Yaş Grupları									
	15-19		20-34		35-49		50+		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hap	20	2.2	690	77.3	181	20.3	2	0.2	893	100.0
Kondom	19	1.8	754	70.6	294	27.5	1	0.1	1068	100.0
RİA	24	9.3	212	81.9	22	8.5	1	0.4	259	100.0
Depo-PRV	-	0.0	5	62.5	3	37.5	-	0.0	8	100.0

Tablo 4. 15-49 yaş grubu kadınlardan gebelikten korunmayanların dağılımı.

Yıl	Yön. Kullanmayan		Gebe		Emzikli		Toplam	Genel Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
1997	1853	90.2	131	6.4	70	3.4	2054	4859
1998	2397	90.5	178	6.7	73	2.8	2648	6311
1999	3011	92.8	164	5.1	68	2.1	3243	6538
2000	2830	92.6	186	6.1	40	1.3	3056	6625

Tablo 3. 15-49 yaş grubu kadınların gebelikten korunma yöntemlerin yıllara dağılımı.

Yıl	K o r u n a n l a r																		
	Hap		Kondom		Depo-PRV		RİA		Norplant		Tüp ligasyonu		Vazektomi		Enjeksiyon		Etkisiz yöntem		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
1997	244	8.7	355	12.7	-	0.0	1037	37.0	19	0.7	144	5.1	-	0.0	-	0.0	1006	35.9	2805
1998	300	8.2	458	12.5	-	0.0	1369	37.4	18	0.5	147	4.0	4	0.1	3	0.1	1364	37.2	3663
1999	336	10.2	431	13.1	7	0.2	1441	43.7	18	0.5	156	4.7	4	0.1	39	1.2	863	26.2	3295
2000	390	10.9	492	13.8	26	0.7	1455	40.8	12	0.3	175	4.9	2	0.1	59	1.7	958	26.8	3569

Çevre sağlığı hizmetleri: Bölgedeki su depolarının klorlandığı biliniyorsa da bölgedeki evlerin musluklarından alınan suların Hach Komperatörü ile kontrolü yapılmakta ve bakiye klorun 0,5 pp'nin altına düşmesi halinde, Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi'ne (ASKİ) durum bildirilmektedir. Kanalizasyon arızaları da SGB kanalıyla ASKİ'ye bildirilerek düzeltilmesi sağlanmaktadır. Gıda satış yerlerinden ayda bir gıda 15 günde bir su numuneleri alınarak tahlil için SGB kanalıyla Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı'na gönderilmektedir. Rapor sonuçlarına göre Gıda Maddeleri Tüzüğü'ne uygun olmayanlar, haklarında gerekli kanuni işlemler yapılmak üzere Sağlık İl Müdürlüğü'ne iletilmektedir.

Bölgemizdeki ilköğretim okullarında bir program çerçevesinde sağlık eğitimi uygulandı. Hazır gruplara verilen konferansların yanında afiş, broşür ve diğer yayınlar dağıtıldı. Belirli gün ve haftalarda sağlık eğitimi çalışmalarına hız verildi. Evlerde, gebe-lohusa, küçük çocuğu olan annelere, hasta ve yakınlarına sağlık konularında hemşire ve ebeleri tarafından eğitimler yapıldı.

Halk eğitimlerinin yanı sıra, sağlık ocağında görevli hemşire, ebe, sağlık memuru ve ocak hekimleri ile SGB eğitimcileri tarafından tüm personele pratik ve teorik eğitim verilmiştir. Tüm personelin katılımı ile bölgedeki önemli sağlık sorunları üzerinde tartışmalı toplantılar yapıldı.

İstatistik çalışmaları mevcut formlar üzerinden yapılmakta ve her ay düzenli olarak SGB'ye gönderilmektedir. Sağlık ocaklarının çalışmaları istatistiksel olarak ifade edildiği zaman anlamlı olmakta ve planlamalar bu temelde hayata geçirilmeye çalışılmaktadır. Ocağımızda 2000 yılına ilişkin verilerden hesaplanan bazı istatistik sonuçları şöyledir: Nüfus artış hızı: %020.4, Kaba doğum hızı: %022.5, Kaba ölüm hızı: %02.1, Doğurganlık hızı: %075.4.

Bebek ölüm hızı, doğumların sağlık kuruluşlarında yapıp yapılmamasına ve bebeğin rutin aşılama ve beslenme eğitimine bağlı olarak düşer yada yükselir. 2000 yılına ait doğumların tamamı sağlık kuruluşlarında gerçekleşmiştir. Ancak bebek ölümlerinin daha çok ikinci basamak sağlık kuruluşlarında gerçekleşmesi ve sağlık ocağına bildirimini yapılmaması nedeniyle tespitlerimiz mümkün olamamaktadır. Annelerin bu dönemdeki

izlemleri, ziyaretçi ebeler ve hemşireler tarafından, gebelik ayı dikkate alınarak, gebe ziyaret şemasına göre yapılmaktadır.

Sağlık ocaklarında tedavi edici sağlık hizmetleri daha çok ayaktan tedavi şeklindedir. Sağlık ocağımız, tıbbi malzeme donanımı, hastanelere başvuru ve sıra bekleme konularında karşılaşılan güçlükler nedeniyle hastaların çekim alanı olmakta ve sağlık ocağımızda yapılan poliklinik sayısını artırmaktadır. Bu durum yakınımda bulunan ikinci basamak sağlık kuruluşlarının yükünü önemli derecede azaltmaktadır. Pratisyen hekimlik alanını aşan olgular ilgili birimlere sevk edilmektedirler. Bölgede yaşayanların bir kısmı Sosyal Sigortalar Kurumu, Belediye, Milli Savunma Bakanlığı gibi kurumlara bağlı olduklarından, bu sağlık kurumlarına başvurumaktadırlar. Tedavi edici sağlık hizmetleri alanında; diş hekimliği hizmetleri, enjeksiyon, pansuman, kan tetkikleri, idrar tetkikleri, gaita tetkikleri yapılmaktadır.

Sağlık Müdürlüğü tarafından gönderilen antibiyotik ve ağrı kesici ilaçlar fakir halka dağıtılmıştır.

Hacettepe Üniv. Tıp Fak. intörnleri Halk Sağlığı stajlarını ikişer aylık dönemler halinde sağlık ocağımızda yapmışlardır. Bu sürede; sağlık eğitimi, tıbbi istatistik, çevre sağlığı ve ziyaretçi hemşirelik gibi konular ele alınmıştır. Küçük gruplar halinde ve sağlık evi görevlisi eşliğinde evlere gidilmiş ve gebe, bebek, lohusa, 15-49 yaş kadınlar ve çocuklarda uygulanan sürekli izlemler gerçekleştirilmiştir.

1990 yılından itibaren Ocağımıza bağlı olarak düzenlenen 10 mahalle sağlık evi ile bölgedeki halka eşit koşullar altında ve geniş olanaklarla sağlık hizmetlerinin sürekliliğini sağlama çabalarını kapsayan hizmetler götürülmüştür. Bu kapsamda etkili ve sürekli aşılama ile bir çok bulaşıcı hastalık görülme oranı azalmış, etkili ve sürekli aile planlaması verilmeye çalışılmıştır. Risk grubu olan 15-49 yaş grubu kadınlar ile 0-6 yaş grubu çocuklar sağlık ev ziyaretleri ile izlenmeye çalışılmıştır.

Özellikle başka bölgelerden gelen eğitim görmemiş kadınlara, annelik, ev kadınlığı, kişisel temizlik, çocukların beslenmesi ve genel kültür konularında verilen eğitim ile bölge insanının sosyal olarak da gelişimi amaçlanmıştır. Yürütülen hizmetler ile ikinci basamak sağlık kuruluşlarının yükünü azaltmış ve halkın sağlık hizmetlerine ulaşılabilirliğini önemli derecede artırmıştır.